

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

ԻԹ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1955

≡ ՓԵՏՐՈՒԱՐ ≡

ԹԻԻ 2

ԽՐԲԱԳՐԱԿԱՆ

Ս. ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՃԱՐԻ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Ա.

Պաղեստինի ազէտին հետեանքով տնտեսապէս տագնապահար երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութիւնը ինքզինք կը զտնէ ծանր և մտահոգիչ նոր պարագայի մը առջև:

Կառավարութիւնը նորէն ճարտարապետական քննութեան ենթարկելով Ս. Յարութեան Տաճարը, հարկաւոր դառաւ բաւական մեծածախս նորոգութիւն մը, զոր պարտին հաւասարաբաժին վճարել երեք իրաւակից Պատրիարքարանները, որոնցմէ մին ենք մենք:

Համաձայնութեամբ երեք Պատրիարքարաններու և Կառավարութեան, ամիսներէ ի վեր կազմուած է արդէն մասնագիտական մարմին մը, ուսումնասիրելու համար Ս. Յարութեան Տաճարի վտանգուած մասերը: Յիշեալ մարմինը, կազմուած երեք Պատրիարքարաններու ճարտարապետներէն և անոնց աջակիցներէն, տեղեկագրով մը ներկայացուցած է իր քննութիւններու արդիւնքը և վերանորոգման վերաբերեալ իր մասնագիտական տեսութիւնները, հիմնուելով զլիաւորարար Ս. Յարութեան Տաճարի մասին ցարդ գոյութիւն ունեցող տեղեկագիրներու վրայ, որոնց մէջ առանձինն նշանակութիւն ունի մանաւանդ՝ Պրիման և Ֆօքս բնկերութեան յուշտղիբը, Բրիտանական խնամատար Կառավարութեան հրամանաւ 1947ին պատրաստուած:

Տակաւին կանուխ է խօսելու նորոգութեանց կերպի, տարրութեան և մանաւանդ ծախքի մասին, որ այժմէն կը նախատեսուի շուրջ 750.000 սթերլին, որուն մէկ երրորդը մենք պիտի ստիպուինք վճարել: Ինչպէս յիշեցինք, ծանր է կացութիւնը, պարտինք ընել ամէն ինչ որ հարկաւոր է՝ մեր նախնիք-

ներէն մեզի ժառանգութիւն ինկած Սրբավայրերու մեր իրաւունքին պահպանութեանը համար. հակառակին վրայ չենք կրնար մտածել նոյնիսկ:

Երուսաղէմի Պատրիարքական Աթոռը թէ քրիստոնէական և թէ ազգային տեսակէտով շատ վաղնջական օրերէն սկսեալ՝ առարկայ եղած է միշտ Հայ ժողովուրդի սիրոյն և պաշտամունքին, որուն բուն կոչումն է եղած սակայն, Ս. Երկրի մէջ ի վաղուց անտի, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ և ազգին պատկանած Սրբավայրերու պահպանութեան գործը:

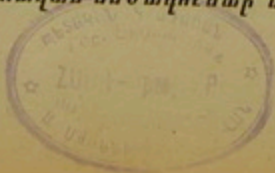
Իսկ իբրեւ ուխտավայր քրիստոնէայ հայ սերունդներու, որոնք դարերով իրենց խօնակին, արցունքին և լուծային հետ բերած են նաև իրենց հոգիներուն վիշտն ու քաղցրութիւնը, կրկնապէս հարստացնելու և նուիրականացնելու համար այս հոգևոր ու ազգային Ուխտը, Երուսաղէմի Աթոռը կը զբաւէ տեղ մը, որուն կրօնական տարածքը հոգիներու վրայ, վեր կը մնայ Հափերէ ու բաղդատութիւններէ, նոյնիսկ այս օրերուն:

Առաջին անգամ չէ որ Երուսաղէմի Աթոռը՝ Հայ Եկեղեցւոյ և ազգին այս ժառանգութիւնը, կը գտնէ ինքզինքը դժուարութիւններու առջև, սակայն ամէն անգամուն ալ հայ ժողովուրդը թոյլ չէ տուած որ անշքանայ դարաւոր զոհողութեանց զինը եղող այս հարստութիւնը, որ վտանգուն իր քրտինքովն ու արիւնովը գնուած իրաւունքները, միջազգային այս ոստանին մէջ, որպէսզի չմթափնի ցեղին խղճմտանքը:

Իիւրին չէ եղած անշուշտ ազնիւ ճիգերու և զոհողութիւններու այս գործը դարերու ընթացքին: Անոնք որ հետամուտ եղած են այս Հաստատութեան կեանքին և այն դժուարութիւններուն՝ որոնց մէջէն անխորտակ անցած է ան, նման իր ժողովուրդին պարտադրուած կեանքին ու ճակատագրին, կըրնան վկայել թէ հրաշքի մը պէտքը միշտ անհրաժեշտ եղած է, դիմաւորելու ալէտենքն ու դժուարութիւնները դարերու, այս Հաստատութեան ներս: Այդ հրաշքը նախ մեր ժողովուրդին սէրն է իր հոգևոր և ազգային հաստատութիւններու նկատմամբ, ապա Աստուծոյ հրաշագործ զօրութիւնը, որ չէ լքած զմեզ բնաւ մեր ազգային տաղանայներու և ժամանակի շար բերումներու ընդմէջէն:

Փառք երախտաւոր մեր նախնեաց, որ ըրած են իրենց կարելին, Ս. Երկրին մէջ մեզի կտակելու համար նուիրական այն ժառանգութիւնը, որ հակառակ ժամանակի ընթացքին ենթարկուած բազում կրճատումներու և նուազմանց, տակաւին կրնայ մեզի երախտագիտութիւն հարկադրել անոնց սուրբ յիշատակին: Մեր պարտքն է ընել մեր զերպոյնը՝ պահելու համար ազգին այս գանձը: Ասիկա կրօնական պարտք մը ըլլալէ յետոյ, մեր ազգային պատիւն ու պարծանքն է նոյն ատեն:

Հայ Երուսաղէմի պահպանութիւնը Տիեզերական Երուսաղէմին մէջ՝ ինչպէս անցեալում այնպէս ալ այժմ և միշտ, միայն եկեղեցական ու ազգային պարտականութիւն մը չէ, այլ նաև փառք մը և պատիւ մը, միջկրօնական և միջազգային այս նուիրական ոստանին մէջ: Քաղցր զգացումը ունինք մտածելու թէ մեր այս դժուարին կացութեան մէջ պիտի գտնուին պատուական հայեր, որոնք պիտի չուզեն որ ազգին դիրքը նուազի այս նուիրական երկրին մէջ, և պիտի զգան, հետևաբար, բերելու իրենց առիւծի բաժինը համազգային այս գործին: Վստահ ենք նոյնպէս թէ անհատական մեծագումար նուիրատուութիւն-

ներէ վերջ, մեր Սփիւռքի բովանդակ հաւատացեալ հայութիւնն ալ պիտի զիտնայ բերելու իր սրտեռանդն մասնակցութիւնը այս գործին, մեր իրաւունքն ու պատիւը անգամ մը ևս վեր բռնելու համար յաւիտենական այս քաղաքին մէջ:

Հետեալաբար պէտք ունինք արիանայութիւն և պատրաստութիւն գործի, ի գործ զոհողութեան, ի գործ անխոնջ աշխատանքի: Եթէ հարկ ըլլայ վերադարձնել նշխարակիրի դարը, պարտինք մտածել թէ ան պիտի չկարենայ վերադառնալ միայնակ, հաւաքականութեանց դարն է ուր կ'ապրինք, և նշխարակիր պատրիարքէ մը աւելի՝ նշխարակիր Միաբանութեան զաւաժարն ու փաստն է որ կրնան արժէք ներկայացնել: Աւելին՝ շնխարակիր ազգին ու հաւաքականութեան զիտակցութիւնն ու ճիշդն է որ կրնան արդիւնաւորուիլ, թոյլ չտալու համար որ Լուսաւորչի և Տրդատայ, Վկայասէրի և Պահլաւունեաց, Բաղրատունեաց և Ռուբինեանց շինութիւններով, աւանդութիւններով և յիշատակներով սկզբնաւորուած և պայծառացած, և Պարոնտէրներու, նշխարակիրներու և իրենց արժանաւոր յաջորդներու բարի ջանքերովն արդիւնաւորուած այս հրաշալի Տունը ազգին, դադրի իր դարաւոր գերէն:

Երբ կը կարգանք մեր տոհմային յիշատակարանները, որոնք յաճախ խտացուած արտայայտութիւններ են երախտագէտ սերունդներու, կը տեսնենք թէ մեր ժողովուրդին համար եկեղեցաշինութենէն աւելի առաքինի և սրբազան գործն է եղած: «Երանի եկեղեցի շինողաց, երախտաւորաց, պողատուից, սպասաւորաց և այնոցիկ՝ որք ընդհովանեալ սրբոյ տաճարիս են հանգուցեալ»: Ասիկա ձայնն է մեր պատմութեան և քրիստոնեայ սերունդներու, ազօթքի մը նուիրականութեամբ տեղ գտած մեր ազօթամատենէն ներս: Եւ ասիկա անոր համար, վստայի Աւետարանը մագաղաթ և հայ գիր ըլլալէ առաջ, հայ սիրտ է մեր կուրծքերուն տակ, մեր տաճարները մարմարեայ շէնք ըլլալէ առաջ, մեր նահատակներու մարմինները ամփոփող քարէ յուշարձաններ և մեր հոգիի տուն տաղաւարներ են, զմեզ մեր անցեալին կապող և լուսաւոր ապագաներու առաջնորդող: Ահա թէ ինչո՞ւ համար պարտինք ազգովին մտածել Սուրբ Յարութեան Տաճարի նորոգութեան և մեր ազգային ու եկեղեցական իրաւունքներու պահպանման պարագային, Տիեզերական երուսաղէմի մէջ:

Այս ընդհանուր և թուրքիկ ակնարկէն յետոյ, մեր յաջորդ Խմբագրականներով պիտի ջանանք տալ Ս. Յարութեան Տաճարի պատմական և այն իրադարձութիւնները, որոնք իր և իրմով պայմանաւոր քրիստոնեայ ժողովուրդներու և մանաւանդ իրաւակից ազգերու ճիշդն ու զոհողութիւնները կը պատմեն: Պիտի տանք նոյնպէս նորոգութեան կերպերը և առաջարկուելիք փոփոխութիւնները, ճարտարապետ մասնագէտներու կողմէն թելադրուած:

